

REDACTIA
și ADMINISTRATIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articole și corespondențe pentru publicare se trimit redacției.
Concure, inserțiuni și taxe de abonament se trimit administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

ABONAMENTUL:
Pe un an 10 coroane
Pe jum. an 5 coroane

Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 franci
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oras și comitat Nr. 266.

Nici o iotă.

Am stat ca simpli privitori la acțiunea de organizare a preoției desfășurată în coloanele Revistei Preoțești până ce agitația s'a scurs din alvia ei în basinul anchetei constituite de acea Revistă. În acel basin s'a cristalizat *non passum* unei organizări extraconstituționale.

Am fi rămas și pe mai departe ca privitori, ca să evităm și aparența, că stăm în calea curentului, care ori este posibil și atunci își află împlinirea ori este imposibil și atunci trebuie să cadă. Va se zică nu prin învingeri, ci prin convingeri să se facă lumină în chestia organizării. Un confrate însă care însemnează *at.* ajuns și el la convingerea că în cadrul canoanelor și a statutului organic nu se pot înființa reuniuni preoțești autonome și neputându-se împacă cu ideea unei organizări interne între marginile legii existente ridică în Revista Preoților chestia statutului organic, spre a se înarticulară în el un singur paragraf, adecă un paragraf care să enunțe înființarea reuniunilor preoțești autonome. Acest salto mortale ne impune datoria de a ne preciza punctul de vedere.

Autorul sigur nu și-a dat seamă de prăpastia ce a deschis-o, când a atins aceasta chestie, căci altcum nu-o făcea, nu putea se-o face. Înarticularea unui singur paragraf în statutul organic însemnă revizuirea lui. Aceasta o vrea confratele *at?* sigur că nu.

Nu este aceasta completare, o dezvoltare, ci o resturnare a temeliei pe care ne-a așezat providențialul metropolit Șaguna. A aruncă în valurile agitațiilor de organizare aceasta sfântă moștenire este un păcat care își poate afla scuza numai în necunoștință de cauză, căci dacă am presupune un gând premeditat, ar trebui să desnădăjduim în viitorul bisericii și a neamului nostru.

Statutul organic nu stă în calea unei organizări, dincontră își deschide porțile lui largi, am putea zice înfinite pentru toată niziunța de consolidare. Ceea ce vrei să faci în reuniune poți face și în conferință preoțească fără nou paragraf. Atunci la ce dară reuniunea? Este aceasta o tendință de *los von Rom?* Nu credem ori câtă apa-

rență are pentru aceasta tonul în care se invoacă o reuniune preoțească pusă sub patronajul ori paloșul organelor regnicolare de »streine limbi, de streine graiuri«, — dar nu apostolești ci polițienesti. Repeșim că nu vrem să credem așa ceva ci mai credem că este un gând pribeag, o rătăcire ca a fiului rătăcit din evanghelie, să-ți părăsești patrimoniul, cu aceea deosebire, că aici nu mai e întoarcere.

Noi am zis că stăm pe punctul de vedere al renașterii. Ni-s'a răspuns că suntem întârziați, acțiunea de organizare debitată în coloanele Revistei Preoților nu este altceva decât o acțiune de renaștere. Uite, și duo dicunt *idem non est idem*. Noi am înțeles o renaștere internă, sufletească, o cultură religioasă în sensul ideal al cuvântului, iar afirmativul nostru precursor înțelege o renouire a relațiilor sociale ale preoției, sintetizate în desfacerea de șirul bisericii cu statutul organic ori fără de statut organic, adică ori băgăm calul troian în statutul organic, ori eșim din statutul organic și ne renouim prin o nouă instituțiune extradominium.

Iată că nu e acelaș lucru ce zicem noi și ce zic confrății dela R. P.

Am dori să fie trecută ca o fantomă ideea reformării sensului organic și să revenim la calmul discuțiilor care ne va duce la întâlnire pe un teren comun și fără alterarea statutului organic.

Nu divizare ci închegare, iubiți frați întru Hristos, căci un Hristos, o biserică, și nici o iotă nu se poate schimba din întregitatea ei.

Vechea mitropolie ortodoxă.

»Cultura Creștină« din Blaj a adus o nouă notă în controversa Bunea-Mangra asupra vechei metropolii ortodoxe pe care o remarcăm aici din interesul pur istoric de a stabili adevărul existenței metropoliei române înainte de Mihai Viteazul contestat din partea canonicului Bunea, deși ne displace nota personală ce iarăș fulgeră asupra apelor line ale cursului istoric. Părintele vicar V. Mangra răspunde »Culturei Creștine« în Nr. 20 al Telegrafului precum urmează:

„Revista „Cultura Creștină“ din Blaj a publicat sub titlul: „Rezidut-au Vlădici români înainte de Mihaiu Viteazul? un articol care a fost deja remarcat și comentat în Nr. 12 din a. c. al acestui organ și care, — întemeiat simplu pe informația diplomatului iezuit Antonio Possevino, din 1584, — ajunge la concluziunea, că: „față de combinațiunile problematice ale istoricilor, informația contemporană și împede alui Possevino ne silește să admitem, că în Alba-Iulia au rezidat Vlădici români și înainte de Mihai Viteazul...“

Articolul acesta nu l-aș învrednici de o deosebită atențiune și constatarea istorică, ce o face, aș lua-o simplu la cunoștință cu satisfacția omului, care-și vede confirmat adevărul, pentru dovedirea căruia a militat, sprijinit pe argumente și dovezi istorice.

Autorul articolului însă — care semnează Z Păclisanu — își permite să timbreze cu numirea „ieșiri pătimase“ polemica istorică ce am purtat-o, la timpul său, cu repositatul canonic Dr. Bunea pe tema existenței mitropoliei și a reședinței mitropoliei Bălgradului.

Când înainte de toate resping această inzultă, în interesul adevărului țin totodată să arăt pe scurt care au fost „ieșirile mele pătimase“ în chestiunea mult controversată a vechei mitropolii ortodoxe de Alba-Iulia.

Canonicul Bunea în scrierile sale „Vechile episcopii etc.“ și „Ierarhia Românilor etc.“ a susținut, că până la sfârșitul veacului al XVI-a nu a existat mitropolit ortodox pentru Românii din Ardeal, și că chiar și așa numita „mitropolie“ a Bălgradului, întemeiată de voivodul Mihaiu Viteazul, nu a fost mitropolie adevărată, ci o simplă episcopie.

Față de această teorie arbitrară și tendențioasă, în scrierea mea „Ierarhia și mitropolia“ etc. la cap. VI. sub titlul „mitropolie românească înainte de Mihaiu Viteazul în Alba-Iulia“, am înșirat și am grupat dovezile istorice, care adevărau existența unei mitropolii ortodoxe ardelenice cu mult înainte de anul 1599.

Argumentația mea eră pe scurt următoarea:

1. Existența mitropoliei române de legea grecească pentru Ardeal, în cursul veacului XVI-lea, o adevăresc *titlaturile* mitropoliților Daniil (1577-79) și Ghenadie (1579-85), cari amândoi se intitulau de „mitropoliți ai Ardealului“. Canonicul Bunea, pentru a putea contesta legalitatea acestei titulaturi din simplul motiv, că mitropoliții nu sunt recunoscuți în actele oficiale ale potestății de stat; dar eu am arătat, că argumentația aceasta este greșită, și că această titulatură este canonică, câtă vreme este conferită și recunoscută de autoritatea bisericească competentă, în cazul de față de mitropolitul Ungro-Vlahiei, ca erarh al patriarhiei din Constantinopol.

2. Față de aserțiunea dlui Iorga (Sate și preoți etc. p. 33—41), că Mihaiu Vodă a întemeiat scaunul mitropolitan din Bălgrad, așezând, ca cel dintâiu mitropolit pe Ioan dela Prislop, am dovedit că dânsul confundă *instituțiunea* mitropolitană cu *reședința* mitropolitului.

Faptul este, că au existat mitropoliți ai Ardealului cu mult înainte de a-și avea sediul în Alba-Iulia, după cum au existat vlădici cu reședința în Bălgrad, cari se intitulau însă: Mitropoliți ai Ardealului. Pe urmă Mihaiu Vodă numai cu dela sine putere nu putea să întemeieze în Bălgrad un scaun mitropolitan. Spre acest scop se cerea autorizarea patriarhului ecumenic. Iar Ioan dela Prislop fiind deja mitropolit la anul 1585, deci nu eră nevoie ca Mihaiu la 1597 să-l ridice la demnitatea de mitropolit pe care o avea deja.

În consecință am susținut, că Mihaiu Vodă Viteazul nu a făcut altceva, decât au ridicat o reședință nouă pentru mitropolitul Românilor ardeleni și anume în oraș sau în cetatea Bălgradului, fiindcă reședința de mai înainte, adică cea veche, eră în afară de zidurile cetății.

3. Și cumcă această clădire, care servea de reședință mitropolitană, a existat, deasemenea am adevărit cu documentul principelui A. Báthory din 1581, în care se face pomenire de „domus Valachorum episcopi“ situată în afară de zidurile cetății Bălgradului, în suburbii (extra muros civitatis nimirum Albensis).

Reședința aceasta, pe care la a. 1596 eră aproape ruinată de vechime, la a. 1597 a înlocuit-o Mihaiu Vodă cu una nouă și pompoasă, zidită, cu învoirea prietenului său Sigismund Báthory, în mijlocul cetății. Ca dovadă contemporană am adus raportul episcopului latin Napragy, care la 1602 se jeluiește împăratului Rudolf, că Voivodul Mihaiu a înălțat o mănăstire, pe seama episcopului schismatic, tocmai în fața bisericii catolice și la fereastra reședinței sale!

Întemeiat tot pe mărturisirea episcopului Napragy am arătat, că legenda lui Petru Movilă — cu privire la întemeierea „Mănăstirii“ prin Mihaiu viteazul — invocată de dl Iorga ca un puternic razim al teoriei sale — nu se putea susține, după cum nici din împrejurarea, că pomelnicul mitropoliților începe cu Ioan nu se poate trage concluziunea că Ioan dela Prislop ar fi cel dintâi mitropolit al Ardealului.

4. În sfârșit, cu privire la cele două hrizoave ale principelui Munteniei Constantin Brâncoveanu, unul din a. 1698, celalalt din 1700, cari fac amintire de întemeierea mitropoliei Bălgradului prin Vodă Mihaiu, am dovedit până la evidență, că aceste sunt documente de danie, nu documente de ctitorie, cari nu sunt contemporane și nici scrise cu tendințe de a constata istoricește ctitoria lui Mihaiu Viteazul, prin urmare nu se pot considera de dovadă, că înainte de Mihaiu Vodă n'ar fi existat mitropolie în Alba Iulia. Dealtcum textul însuși al celor două hrizoave ne arată, că eră vorba de reedificarea reședinței mitropolitane de Sava Brancovici, ruinată pentru vechimea ei, cum ne spune și Sam. Clain.

Întemeiat pe aceste dovezi, cum și pe operele marilor istoriografi ai neamului: Sam. Clain, Petru Maior și Gh. Șincai, am căutat să documentez existența mitropoliei Ardealului *înainte de Mihaiu Viteazul*, combătând în chipul cel mai loial pe can. Bunea, care toate scrisorile noastre le numia „născociri“.

Și ce se întâmplă acum?

Istoriograful dela „Cultura Creștină“ produce o nouă dovadă istorică, informațiunea diplomatului iezuit Pessevino, care confirmă întrii toate părerea și faptul susținut de mine.

Cu toate acestea nu se sfieste să numească „ieșiri pătimase“ lupta purtată de mine pentru lămurirea adevărului, pe care acum îl recunoaște și dsa și „este silit“ să facă „o mică corectură“ în teoria can. Bunea.

Acestea sunt moravurile literare și științifice ale noilor istoriografi dela Blaj!

V. Mangra.

Baloane și aeroplan.

Conferință publică ținută la 9/22 febr. de Mihaiu Novacu prof
— Urmare și fine. —

Vântul produce o apăsare asupra corpurilor, cari îi stau în cale. Presiunea aceasta e cu atât mai mare, cu cât și înțeața vântului e mai mare. Ca să ne putem

da seama cât de mare poate fi presiunea, aci sunt câteva date, aflate pe cale experimentală și cari se referesc la o suprafață de 1 m², care stă drept în fața vântului: pe lângă o iuțeală de: 1, 4, 12, 36 m pe sec presiunea pe 1 m² l de: 0.13, 2.2, 19.5, 177 kg. O iuțeală de 36 m sec, ba și mai mare obvine adeseori, aceasta corespunde la 130 km pe oră. Presiunea e aceeași, indiferent că aerul se mișcă, sau corpul respectiv. Aviatorul Védrinez a atins viteza de 170 km pe oră, adică 48 m pe sec! Aparatul lui deci chiar în aerul liniștit eră izbit de un vânt atât de puternic, care produce o presiune și mai mare decât cea maximală de mai sus. Dacă fața aceea e pieziș așezată, atunci presiunea asupra ei va fi mai mică: cu atât mai mică, cu cât se apropie mai mult de direcția orizontală. Sub un astfel de plan, care stă pieziș, aerul se comprimă, deci apasă planul acela pieziș în sus: nu numai îl ridică vertical în sus, ci îl mână și înapoi. Același lucru îl putem observa la smeul, ce îl fac copiii: sfoara îl împiedecă de a fi dus îndărăt, așa dai numai în sus se mai poate urcă. Indată ce s'a rupt sfoara, smeul va fi purtat de vânt cu aceeași iuțeală, cu care suflă vântul și astfel ne mai având iuțeală relativă, va cădea. Dacă nu e vânt, atunci trebuie ca smeul să fie mișcat înainte: copiii știu aceasta foarte bine din experiență proprie, o tulesc la fugă producând astfel vântul necesar pentru urcarea smeului. Tot în felul acesta planează și paserile mari, fără de a mișcă aripile cât de puțin. Având ele o anumită iuțeală își așează aripile pieziș în fața vântului, care apoi le susține prin presiunea lui.

Aeroplanul întocmai ca și smeul trebuie să aibă deci niște aripi cu atât mai mari, cu cât greutatea ce trebuie să o ridice e mai mare. Aripile pot fi scăzute numai în măsură ce aeroplanul poate atinge o viteză mai mare, căci atunci presiunea încă va crește, deci îl va putea susține și pe lângă niște aripi mai mici. Suprafața aripilor e de 20—50 m², ba la unele și numai de 10 sau chiar 8 m². Se întrebunțează și două sau chiar mai multe planuri așezate paralel unul deasupra celuilalt: de aci numirea de monoplan, biplan sau multiplan. Cel mai obicinuit este monoplanul.

Partea a doua a aeroplanului e motorul cu elicea. Elicea are rolul sfoarei dela smeul, aceasta îl împiedecă de a regresă, resp. îl împinge înainte producând astfel o iuțeală a aparatului față aerul ce-l înconjură, așa ca să se poata urcă și susține și în vreme de liniște.

Elicea (cea 2-5 m) încă provoacă rezistența aerului în același fel, ca și aripile aeroplanului. Aripile elicei — de regulă două — deasemenea stau pieziș pe direcția în care se mișcă și sunt așezate pe o osie, care e învârtită de motor. Aripile elicei apasă aerul îndărăt, deci aerul le împinge înainte cu aparat cu tot. Mai ușor ne putem închipui felul cum funcționează, gândindu-ne la sfredel, care dacă îl învârtim, pătrunde tot mai mult în lemn. Intocmai așa sfredelește și elicea aerul, numai căt cât aerul opune o rezistență cu mult mai mică. De aceea trebuie învârtită elicea foarte iute, de v e-o 20-ori pe sec. Față de o mișcare atât de iute și rezistența aerului va fi mai mare.

Sufletul aparatului e motorul. Părțile amintite ale aeroplanului nu ar fi atât de grele, așa că urcarea nu ar întâmpina grautăți prea mari. Cea mai mare piedecă a fost lipsa unui motor puternic și totuși ușor și absolut sigur în funcționare.

Tehnica a produs în timpurile mai noi motoară, a căror greutate nu trece de 1.5 kg de putere de cal, așa că un motor de 100 p. de cai e de vre-o 120—150

kg. Cu acestea s'au ajuns la rezultatele într'adevăr uimitoare pe terenul aviaticeii. Cu toate acestea și astăzi partna cea mai slabă a aeroplanului e motorul, care a putut fi făcut atât de ușor numai în detrimentul siguranței funcționării. Cilindrele li sunt subțiri de abia de câțiva mm, toate celelalte părți deasemenea. Viața unui astfel de motor deabia e de 100—200 ore în funcțiune, după atât timp îi trebuie o reparație radicală. Un defect al motorului în cele mai multe cazuri are ca urmare prăvușirea aparatului și moartea îndrăsnețului călător al văzduhului, deși multora le-a succes a se coborî și cu motorul oprit.

Cel mai potrivit ar fi motorul electric, care funcționează neasămănat mai sigur, poate fi regulat după plac, numai că nu putem conduce de jos curentul electric în el. Fiind pe cale a-se rezolvi și transmiterea energiei electrice în cantități mai mari fără de a întrebunța sârmă conducătoare, ne putem aștepta la rezultate și mai frumoase sau cel puțin la o reducere a numărului mare al victimelor cauzat aproape exclusiv de nesiguranța motorului. Aeroplanul trebuie să poată face două feluri de mișcări: să se urce sau coboare după trebuință și să-și schimbe direcția. Mișcările acestea le face cu ajutorul celor două cârme: una de înălțime, alta orizontală. Cârma de înălțime e un plan mai mic decât aripile, care poate fi învârtit în jurul unei osii orizontale și așa așezat mai mult sau mai puțin piezis. Dacă cârma aceasta e aplicată înaintea aparatului, atunci aparatul se va urcă mai sus sau va coborî, după cum cârma e plecată în sus sau în jos. Cârma orizontală de asemenea e un plan, care însă stă vertical, deci poate fi inclinat cătră dreapta și stânga. Funcționează exact ca și cârma dela luntre sau vapor.

Cari sunt defectele aeroplanului? În liniște perfectă sau și pe un vânt moderat, care suflă regulat în o direcție, un aviator dextru nu e în pericol, presupunând că aparatul cu toate părțile lui a fost construit conștientios: poate schimbă direcția în dreapta și stânga, sus și jos cu cea mai mare ușurință. Aproape de pământ însă se produc vârtejuri și curențe momentane, cari izbind brusc una din aripi, pot răsturnă aparatul întreg. Contra pericolului acesta au încercat să se aperse așa, că au coborît centrul de greutate al aparatului cât mai jos sub aripi. Aceasta însă iar are altă urmare rea: anume dacă t-și schimbă aparatul viteza prea dintrodată, mai cu seamă la urcat și coborît: se va da peste cap sau se va răsturnă îndărăt.

În lipsa altui stabilizator automatic, care arunca o greutate cătră aripa ridicată prea sus, astăzi aviatorul e silit de multe ori, ca prin greutatea corpului propriu să mențină echilibrul. Un stabilizator transversal ar face cu mult mai sigur zborul, căci nu ar angajă prezența de spirit a aviatorului în așa măsură mare, ca acum. Mai lipsește — după cum am amintit — și motorul pe deplin potrivit și sigur.

Cu toate că un aviator cu aparatul său e un ade-vărat jucător pe fune, totuși oameni de un curaj și prezență de spirit extraordinară au atins recorduri uimitoare. Primul rezultat cunoscut și publicului mare a fost sborul lui Blériot peste canalul Mânecei, apoi a urmat recorduri de înălțime cu 3—4—5—6 mii de m., și viteză până la 170 km pe oră, s'au făcut sboruri neinterupte de sute de km. La desvoltarea aviaticeii au contribuit în măsură foarte mare germanul Otto Lilienthal, care făcū studii și încercări reușite cu smeul, fără de a întrebunța și motor. Firește numai dela înălțimi se lăsă el în jos, percurgând astfel câteva

sute de m. Meritul lui este că a atras atențiunea și altora asupra unei probleme, care eră dată uitării, plătind chiar cu viața rezultatul puțin, la care a putut ajunge. După el de însemnătate mai mare au fost sborurile reușite ale fraților Wright, cari după experimente îndelungate făcute în secret, deodată se produc cu sboruri de un cias, atingând viteza de 60 km. pe oră. Farman, Blériot, Latham, Beaumont, Garros, Védrinez ne sunt cunoscuți tuturor.

Toate națiunile culte s-au luat la întrecere pe tema aceasta, azi francezii conduc, ei au contribuit cu mai multă jertfă de sânge. Pe lângă națiunile apusului și de numele Românilor a fost dat ca să se vorbească: Vlaicu obținū la întrecerile din Wiena rezultate foarte frumoase.

Aparatul lui e monoplan sistem Blériot cu unele modificări, cari făcūră ca „musca zebună“ a lui să ne pună în uimire prin mișcările-i precise și virajuri îndrăznețe nu numai pe noi ci și pe străini.

Desvoltarea aceasta neașteptată a aviaticeii e a-se atribui în primul rând dorinței de-a o putea pune în serviciul războiului. În Franța și Germania atât din partea statului cât și a privaților s'au cheltuit mult pentru încurajarea aviaticeii și comandamentele militare s-au grăbit să procure astfel de aparate și pentru armată. Aeroplanul face în războiu servicii de neprețuit: din el se poate spionă mai bine poziția inamicului, se pot arunca bombe asupra lui ș. a.

E un favor acesta mai cu seamă pentru statele mai mici, cari prin aparatele acestea câștigă o armă puternică și puțin costisitoare. Știința încă îi ia folosul. Date meteorologice, descoperirea și descrierea în amănunte a ținuturilor polare și a părților interne puțin cunoscute ale continentelor, construirea celor mai exacte hărți geografice făcute cu ajutorul mașinei de fotografat, toate sunt și vor fi a se mulțămii aviaticeii. Cu timpul probabil va deveni cel mai comod și mai iute mijloc de comunicație. Ce să admirăm mai mult: invențiile acestea minunate, sau mintea omenească, care le-a iscodit?

Vinul ritual din Haidudorog.

E o datorie iminentă a preotului ca să se îngrijească de vin curat de viță la sfânta cuminecătură și e laudabilă circumspecția unui episcop de a-și îndrumă preoții la procurarea vinului curat de cuminecătură, dar feliul comercial cum o face aceasta noul episcop gr. cat. maghiar Ștefan Miklosy cu deserturile din pivnița ducească din Sárospatak, pare că tot nu va fi în spiritul apostolesc și denotă un modernism ilicit.

Reclamele scrise în românește le reproducem aici ad litteram cum sunt ele esmise de episcopul de Haidudorog Ștefan Miklosy și de iubitorul frate în Hristos asesorul consistorial, protopop, paroch Fenczik Nikón alias Victor Fenczik și espedate în plic oficios de »Sárospataki gör. kath. lelkész« sub Nr. 3068 și oficiilor parohiale gr. orientale.

Va să zică, episcopul Haidudorogului nu admite limba românească în oficiile parohiale gr. cat. românești și refuză actele oficiale românești,

dar vinul îl recomandă însuși pe românește iscă-lind pe Ștefan Miklós, iar asesorul consistorial etc. Fenczik pentru o agresibilă recomandare iscălește pe grece Nikón în loc de Victor cum e în textul reclamului, deși el este Győző acasă.

Ce nu face geșcheftul? Pentru geșcheft scriu și își schimbă și numele aceiași, cari în biserică și în oficiu consideră de tradare folosirea limbei românești. Dar fac și mai mult întră în comisiune chiar și cu șismatici, la cari solicită comanda vinurilor de desert pentru cuminecare. După aceste premise dăm cuvântul Christifidelului episcop de Hajdudorog:

Dela oficiul parohial gr. cat. de Sárospatak.

Nr. 3068/1914.

Mult Onorate Domnule Paroch!
În Cristos Iubite Frate!

Legea dumneteiască a sfintei noastre maice biserici la cea mai maiestoașă fără de sânge jartfă, prescrie folosirea vinului veritabil.

Articolul de lege XLVII din 1908. însă concede adaugerea zăharului (§ 2) ba și a spiritului rafinat (§ 3.) la acere vinuri, cari în urmarea timpului nefavoritor nu conțin cuantul regulat de zăhar sau spirt. În urmarea adaugerei acestor materii de lege concese, vinurile de vin neapte pentru s. Liturgie Față de aceste, vinurile din Tokaj-Hegyálja totdeauna sunt apte pentru s. Liturgiă, deveresce în bună-tătirea vinurilor acestora prin zăhar ori spirt si prin lege este oprita (§. 16.) ba nu este iertat nici amestecarea casurilor vinurilor acestora cu alte vinuri produse în alte ținuturi (§. 18.) și așa însuși legea garantează ventabilitatea vinurilor din Tokaj-Hegyálja, deși vinurile aceste la jertfa s. Liturgii fieste carele preot cu constiința liniscită le poate folosi.

Ca M. O. Cler vinul de liturgia să'l poată acvira din izvor sigur, Ilustritatea sa Ștefan Miklós episcopul de Haidudorog, mi a conces praeagratis ca să pot primi postul de supravegiator a vinului de liturgia în celăria Serenității Sale Ducelui Ludovic Windisch-Graetz din Tokaj-Hegyálja și ca espedarea vinului de liturgiă să se întemple sub supervigiarea mea, și de unde vinul menit pentru s. Liturgiă si espedează în calitatea cea mai veritabilă M. O. D. Preoti.

Doreș a face un serviciu plăcut M. O. Frati cend recomand în stațiune acest izvor escelent de vin, de unde la dorința M. O. Frati vinul să espedează dela 1/2—3 litra în sticle, dela 3—10 litre în sticle impletite, dela 10 litre în cantitatea prescrisă în tonuri (bute) imprumutate. Celăria această imbiă încă și acel favor M. O. Cler, ca vinul acesta veritabil de Tokaj, 'l liferează a contă deschisa ba încă si pre rate, numai ca să se întindă mijloc M. O. D. Preoti la cistigarea vinului curat si veritabil.

Comendale să afeptuesc prin complenirea blan-chetei acuze pe postă.

Rudașunilor pre a M. O. Frăției Voastre recomandat sum a M. O. Frăției Voastre.

Sárospatak, 1914. ianuar 12.

Sárospaki gk. Egyház
Pecsétje.

iubitor frate in Cristos:

Fenczik Nikón
assessor consistorial,
protopop, paroch.

Copia.

Dela episcopul de Hajdudorog.

Nr. 102/1914.

Subscrisul prin aceste adeveresc oficios, că **Se-
renitate Ducele Ludovic Windisch-Graetz** lacuitor
in Sárospatak (Tokaj-Hegyalja com. Zemplén) pro-
prietar de vin, aduce in circulatia vinul cel mai veri-
tabil din celăria propria din Sárospatak, care vin e cel
mai apt pentru jartfa s. Liturgii si asa On. Cler. die-
cezan la aducerea s. jertfe necrunte fără nici un scrup-
pul 'l poate folosi Celaria aceasta din Sárospatak stă
sub supravegierea preotului local **Victor Fenczik** si
vasele din circulatiă le asptupă Dênsul si le prevede
cu sigil oficios. Prim cererul inaiutea alor doi martori
a depus si juramentul in mâinile preotului că vinul merit
pentru s. jartfă a liturgiei 'l va manipula in modul
cel mai curat și veritabilitatea aceluia prin nici o ma-
teria străină nici 'l va espune in doielei.

Dat Debrecen, 1914. ianuar 12.

Stefan Miklósy
episcop de Hajdudorog.

Pentru autenticitatea copiei:

Sárospataki gk. Egyház
Pecsétje.

Fenczik Nikón
assessor consistorial,
protopop, paroch.

CELĂRIA DE TOKAJ-HEGYALJA A DUCELUI LUDOVIC WINDISCH-GRAETZ SÁROSPATAK.

Nr.	CALITATEA	100 litro Coroane
I.	Vin de liturgia	100.—
II.	" " "	120.—
III.	" " "	150.—
IV.	" " " (szamorodni)	180.—
V.	" " " (aszu dulce)	350.—

Prețurile indicate sunt a se înțelege fără ton delă
gara din Sárospatak Vaséle tonurile le computăm in peți
normal și deacă in restemp de douae luni curate neatăcate in
stadiu sănătos fraco să retrimit la Sárospatak, suma com-
putată să replatește. Vinurile de liturgia le manipulează un
celar creștia jurat, sub supravegierea protului **Victor
Fenczik** assessor consistorial carele totodată in persoană
provede cu sigil fieștecare comandă.

Comandă.

Mă rog să mi trimiteti din
vinul de liturgia Nr. ^{pre conta prop.}
^{cu rambursă} pre ^{postă}
^{pe rate,} tren
(modul nedorit sa sterge)

comandantele.

Locul:

D. u.:

Stățiunea

Nr. 846/1914.

Aviz!

Se aduce la cunoștință învățătorilor și învățătoa-
relor noastre, că ministerul regese ungar de culte și
instrucțiune publică, prin actul său Nr. 316/1914 a
dispus a se ținea delă 1—22. iule st. n. curent cursuri
de vară pentru învățătorii și învățătoarele școalei po-
porale.

Cursurile pentru învățători se vor ținea la pre-
parandiile de stat din Arad, Baja, Budapesta, Igló,
Kiskunfélegyháza, Cluj, Losoncz, Sighetul-Marmației și
in Timișoara, iar pentru învățătoare in Eperjes, Sepszi-
Szt. György și Szabadka.

Atragem atenția celor interesați asupra acestor
cursuri, îndemnându-i să participe la ele, spre a-și
spori cunoștințele.

Cererile, ce au a se face netimbrate, trebuie se
inaintate până cel mult la 20 martie la respectivul
inspectorat regese școlar pe al cărui teritor se află
petentul.

Ceice vor participa la curs pe cheltuielile proprii,
vor primi ca favor cortel gratuit și menaj cu preț
reduc.

Arad, la 12/25 februarie 1914.

*Consistorul român ort.
din Arad.*

CRONICA.

Primiriile in școala de surdo-muți. In clasa întâia a
institutului de surdo-muți din Arad se fac primiriile
pentru anul școlar 1914/15 deja de pe acum. Se pri-
mesc copii din comitatele Arad, Békés, Bihar și Csanád
in etate de 7—10 ani de ambele sexuri, fără deose-
bire de naționalitate. Cei săraci pot opta la sprijin
pentru susținere. Rugările sunt a se înaintă cât mai
in grabă la direcțiunea institutului.

Act de recunoștință. D. Ștefan Trifu învățător in
Balinț a trimis pentru alumneul diecezan și estimp un
sac de fasole din recunoștință pentru susținerea lui
gratuită in decurs de 4 ani cât a fost preparand. Vi-
vat sequens.

Promovare. Dl Nicolae Roxin absolvent al seminarului teologic din Arad, fiul părintelui protopresbiter Nicolau Roxin din Micherechiu a fost promovat de doctor în științele juridice la universitatea din Cluj. Sincere felicitări!

Originea vieții. — Profesorul de paleontologie dela universitatea din Berlin, consilierul intim Branca publică în „Deutsche Revue„ un articol interesant, în care se ocupă de întrebarea veche despre originea vieții și stabilește o ipoteză nouă. După ce respinge ipoteza naturaliştilor despre o creațiune equivocă, pentru că aceasta ipoteză presupune ca și istorisirea din Biblie, că viața își are originea sa într'o minune, ceea ce dânsul nu poate admite, el crede, că nu rămâne alta, decât de a zice, că viața nici n'a fost creată, nici nu s'a ivit de sine, ci că ea e tot atât de veche ca și materia anorganică și precum sunt și stelele de pe ceriu, Dacă aceste sunt din veci, atunci și viața e din veci. Dacă însă stelele s'au ivit mai apoi, atunci și viața s'a ivit deodată cu ele. Pe lumea noastră viața s'a străplântat prin meteorite, care au căzut pe pământ și au adus și aici germenele vieții. Viața trebuie să existe și pe celelalte planete, precum dovedesc aceasta meteoritele, în cari s'a aflat humă, așadară substanță carbonică, ce mărturisește, că pe planete s'a aflat oarecând o viață organică. Precum ni aduc azi meteoritele viața organică moartă a planetelor pe pământ, așa ele ni vor fi adus odinioară și viața cea vie organică pe pământ. Dară se întreabă, decând e pământul nostru? Nu e tot atât de vechiu ca și celelalte planete de pe ceriu? Și de unde vine viața pe acele planete? Vedem așadară, că nici ipoteza aceasta nu duce la nici un rezultat, ci creiază numai dificultăți nouă, ce nu le putem rezolvi fără a contrazice întregul sistem al ipotezei stabilite. Aici duce frica de minuni!

„Candela“

Femei ce predică în America. — Cât de departe s'au abătut unele secte de ale protestanților dela cuvântul sfintei Scripturi, se vede și din împrejurarea, că cu toate că apostolul Paul a hotărît, ca muerile să nu ie cuvântul în biserică, la dânsii se înmulțesc tot mai mult cazurile, când femei se decretează ca predicatori. O foaie din Anglia a făcut în timpul din urmă o statistică a femeilor predicatori arătând cât de mare e numărul lor în America și că acesta crește tot mereu. De prezent sunt mai bine de 5000 de femei de predicatori în diferitele părți ale Americii. Dară numai un număr mai restrins din ele sunt așezate formal păstoraie de suflete. Una din aceste este Rev. Sara A. Dixon în statele nouă angleze, care joacă în America pe terenul bisericesc un rol destul de important. Secta protestantă a Metodiştilor mai întâiu nu vroia să o așeze păstoraie, dară după ce epitrepiia bisericească din Tyngsborough în statul Massachusetts a ales-o predicatori, ei s'au învoit cu aceasta stare a lucrurilor.

Catavasieriul de C. Diaconoviciu-Loga, exemplar bine conservat, curat, se află de vânzare la Efta Crașovan în Széphely.

Cronica bibliografică.

A apărut „*Tiganiada*“ Poemă eroicomică în 12 cânturi de I. Budai Deleanu. Unul din clasicii noștri. Lucrarea-i a apărut într'o ediție completă și adnotată

în „Biblioteca pentru toți“, unde într'un tipar îngrijit formează numerile, 891—892. Subiectul e o expediție a lui Vlad Țepeș, domnul Munteniei, împotriva Turcilor. Aceasta ar fi poema eroică, al cărei comic îl formează descrierea, „ajutorului“, pe care îl dau lui Țepeș, Țiganii, cari sunt ori când gata să-l trădeze. Plină de humor e descrierea traiului Țiganilor în tabără. Planurile lor și felul „cum se înțeleg“. O ironie la adresa Ungurilor e episodul lui Becicherec, ce pleacă să-și caute iubita, episod ce nu are legătură cu acțiunea principală. Lucrarea e una din cele asupra cărora s'a scris mult la noi. I s'au făcut analize literare, cari figurează și în programele școlare. Ținând seama de vremea și limba când s'a scris e o lucrare meritorie, ce nu putea lipsi din „Biblioteca pentru toți“, în al cărei program trebuia să figureze. O ediție îngrijită și cu note explicative, la sfârșitul cărții, face din numeril 891—892 o lectură plăcută și instructivă pentru tinerii școlari, în special și pentru toți iubitorii de literatură românească, în general.

„*Despre conjurația lui Catilina* de C. Sallustius E una din lucrările cele mai de seamă ale lui Sallustius aceasta lucrare, în care vedem descrierea amănunțită a unei răzvrățiri, care se plămădește la Roma, izbucnește și e înăbușită,—răzvrățire al cărei erou e vestul Catilina. Lucrarea e de mare însemnătate, și ca fond, și ca formă,—și din punct de vedere istoric, și literar. Amănuntele și datele, cu desăvârșire precise, pot forma un prețios material informativ. Stilul, grav și puternic, ales și strălucit, plin de mișcare și viață,—a avut mulți imitatori. Multe locuțiuni și fraze ale sale au fost culese pentru uzul tinerilor romani și mulți gramatici au petrecut vreme, comentându-i operele, lată pentru ce s'a tipărit în „Biblioteca pentru toți“ această lucrare, în traducere după original. Și, cu un tablou de note explicative—cu privire la date și nume—tablou ce se găsește la sfârșitul traducerii, *Conjurația lui Catilina* formează pentru școlari (în al căror program se cere) ca și pentru toți iubitorii de cultură, în general, unul din cele mai interesante numere din „Biblioteca pentru toți“.

„*Farmacista*“. Nuvele și schița. Aceasta e titlul volumului ce formează No. 895 din „Biblioteca pentru toți“. Autorul e Anton Cehov, unul din cel mai mari scriitori ai Rusiei de azi. Dintre scriitorii noștri se poate compara cu nemuritorul Caragiale. Același fin și profund psiholog, același incisiv și sarcastic stilist. Nuvelele și schițele sale se citesc cu plăcere de oricine,—cu atât mai mult cu cât unele din ele zugrăvesc o lume de tipuri, cu totul deosebită de a noastră. Volumul cuprinde câteva din cele mai isbutite schițe ale acestui fruntaș al literaturii ruse. Traducerea, îngrijită e făcută, după original. Se poate cere de la orice librărie, cum și de la librăria editoare Alcalay & Co. Calea Victoriei 37, București.

Concurse.

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoarești de prunci din comuna **Nadăș** (Zarándnadas) protopopiatul Buteni devenită vacantă prin penzionarea învățătorului Mihai Voluntir, prin aceasta se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Salar fundamental 1000 cor. plătit din cassa culturală.

2. Intregire la salar și cvincvenale prescrise de lege fostul învățător le-a avut dela stat și se vor cere și în viitor conform anilor de serviciu.

3. Pentru grădina de legumi 20 cor.

4. Locuință liberă care în anul curent se va edifica din nou.

5. Venitele cantonale ce vor obveni în parohii dela înmormântare mare 2 cor. mică sub 7 ani 1 cor.

6. Pentru înființarea corului va fi remunerat.

Alegândul învățător e obligat a presta cantoratul în sfta biserică a conduce școlarii regulat la sfta biserică în dumineci și sărbători a instrui în clasele la cari va fi designat și la școala de repetiție.

Recursele adresate comitetului parohial gr. or. rom. din Nădab și ajustate conform regulamentelor în vigoare, sunt a se înainta în termenul concursului Prea On. Oficiu protopresbiterial rom. gr. or. în Buteni (Körösbökény) com. Arad, având recurenții a se prezenta înaintea alegătorilor în cutare duminică ori sărbătoare spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Din ședința comitetului parohial ținută la 2/15 februarie 1914.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin* ppbiter, insp. școlar.
—□— 1—3

Pentru îndeplinirea postului al IV-lea învățătoresc-cantoral dela școala confesională gr or. română din **Sân Nicolaul Mare**. (Nagyszentmiklós) tra. ctul B. Comloșului (comit. Torontal) în nex. cu ordinul Ven. Consistor diecezan de sub Nr. 4547/912 se publică concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. Salar fundamental în bani gata 1200 cor. 2. Pentru conferință 20 cor. 3. Pentru scripturistică 10 cor. 4. Pentru cvartir 360 cor. până când comuna bisericască va da cvartir în natură. 5. Venitele cantonale uzuale.

Alesul învățător va fi obligat a îndeplini agendele cantonale în și afară de biserică. A conduce clasa care i-se va încredința din partea comit. par. Cei cari sunt apți a conduce cor vor fi preferiți.

Alesul va fi deobligat a-și ocupa postul cu începerea anului școlastic 1914/1915 adecă în 1 Sept. 1914. Reflectanții sunt poftiți ca recursesle ajustate cu documente originale și anume: a) Estras de botez. b) Diploma de învățător. c) Atestat de apartinență dela antistia comunei natale. d) Atestat despre serviciul de până aici și adresate comit. par. să-le înainteze în termenul legal la oficiul protoprezbiterial gr. or. rom. din B. Comloș (Nagy Komlós) având a se prezenta în

careva Duminică ori sărbătoare în sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Dat din ședința comit. par. din Sân Nicolaul Mare ținută la 5/18 Febr. 1914.

Ioan Popoviciu
paroh președinte

Dr. Livius Luczay
notar.

În conțelegere cu: *Mihai Păcățian*, protoprezbiter, inspector tractual.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante de preot din **Cârpeștii mari** protopopiatul Beiușului se publică concurs cu termen de **30 zile** pe lângă următoarele emolumente respective condițiuni:

1. Sesiunea parohială constatătoare din 8 h. castrale pământ arător, grădină parohială $\frac{1}{2}$ jugăr cu obligamentul, că alesul să plătească dările publice și echivalentul după aceste imobile.

2. Birul preotesc: $\frac{1}{2}$ vică cucuruz sfărmat dela fiecare număr de casă.

3. Zile de lucru, una dela fiecare număr de casă ori răscumpărată cu 1 cor. (prețul zilei).

4. Drept de pășunat pentru 6 vite.

5. Stoele îndatinate.

6. Congrua staverită de lege.

7. Nefiind casă parohială, alesul se va îngriji de locuință.

8. Alesul e dator să catehizeze la școalele de orice categorie fără vre-o remunerațiune.

9. Parohia de clasa III.

Recurenții conformându-se dispozițiilor statutare și regulamentare referitoare, au să-și înainteze petițiile oficiului ppsc concernent.

Pentru comitet:

Dr. V. Fildan adm. ppsc.

—□—

3—3

CĂRȚI BISERICEȘTI CU LITERE LATINE:

Penticostarul, leg. în piele roșie	14.—
Cazania	14.—
Molitvelnicul	14.—
Triodul cu strajnicul . .	27.—
Octoichul mare	27.—
Mineile 12 vol. pe 12 luni leg. în piele	186.—
Apostol	11·50
Evangelia, cu litere latine	25.—

De vânzare la:

Librăria Diecezană, Arad.

Librăria Diecezană

Arad, Strada Deák Ferencz N-rul 35

Mare depozit în ornate recvizite bisericesti și anume:

Ornate (odăjdii) în cele mai variate execuțiuni după ritul bisericeii ort. române dela . . .	50—1000 cor.
Potire de aur, argint, bronz aurit, sau argintat dela	36— 200 cor.
Potire de sticlă	10 cor.
Cruci pentru altare, pentru funcțiuni, din tot soiul de metal și lemn dela	4— 100 cor.
Cădelnițe de bronz și argint dela	20— 100 cor.
Candele de argint dela	6— 100 cor.
Disc cu stea de bronz și aur, dela	15— 50 cor.
Litier argint chișă	130 cor.
Cutie pentru mir și pentru cuminecătura celor bolnăvi, din argint, cu prețul de	34 cor.
Icoane pictate pe pânză în diferite culori și mărimi, dela	8— 100 cor.
Prăznicare pe lemn ori tinichea	9 cor.
Evangelie cu litere latine și cirile legată mai simplu dela 24—40 cor., în legătură catifea	100— 130 cor.
Apostol, Octoichul cel mare, Ceaslov, Cazania, Mineile pe 12 luni, Molitvelnic cu litere latine sau cirile și cu toate celelalte necesare bisericilor noastre.	

◆ La dorință servim la moment cu informațiuni și deslușiri mai detaliate. ◆

Serviciu prompt. ≡ Prețuri moderate. ≡ Nr. telefonului 266.